

О.М.Геркерова, Ю.В.Бурлак

НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ОСНОВІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Об'єктивною потребою сучасної системи освіти є пошук оптимальних шляхів організації навчального процесу, раціональних варіантів змісту навчання і його структур.

Актуальність проблеми полягає в необхідності оптимізації навчання іноземних мов й визначення провідних цілей, завдань, а також засобів їх реалізації.

Мета даної статті - обґрунтувати використання граматичних вправ, розроблених на основі художнього тексту, як засобу підвищення мовленнєвої компетенції студентів у руслі особистісно-орієнтованої парадигми.

Навчання з використанням особистісно-орієнтованих технологій можливо при створенні особливої атмосфери навчального процесу, що спонукає до творчості й обіймає наступні чинники: усунення внутрішніх перешкод творчим проявам студентів; показ можливостей використання метафор і аналогій; підтримку уяви й фантазії.

Критеріями ефективності є критерії гуманізації й поняття "творчість", зокрема: відкриття чого-небудь, раніше для даного суб'єкта невідомого; уміння бачити проблему; самостійність пошуку її рішення; створення у процесі руху до мети нового продукту; розвиток критичного мислення (вважати свої думки не єдиними, що мають значення, а опосередкованими думками інших); уміння інтерпретувати будь-яку інформацію на індивідуально-особистісному рівневі [4].

Технології особистісно-орієнтованої освіти повинні відповідати ряду вимог: бути діалогічними, носити діяльнісно-творчий характер, бути спрямованими на підтримку індивідуального розвитку студента, надавати йому необхідний простір волі для прийняття самостійного рішення, творчості, вибору змісту й способів навчання [2].

Зміст навчання іноземних мов орієнтовано на формування й розвиток усіх компонентів комунікативної компетенції: мовленнєвих навичок і вмінь, сформованих на основі мовних знань і вмінь, а також лінгвокраїнознавчих і країнознавчих знань.

Мовленнєва компетенція і її складова частина - граматичні навички й уміння, займають провідне місце в процесі досягнення основної мети навчання іноземних мов – здатності до комунікації іноземною мовою. Безперечно, що комунікація можлива лише за наявності мовленнєвої компетенції, основу якої становлять граматичні навички й уміння.

Основною формою навчального змісту іноземною мовою є текст, продукт усної й письмової мовної діяльності людини, основна форма існування мови, зберігання й передачі культури, знання. Найважливішою характеристикою навчального тексту є наявність у ньому освітнього, культурологічного, виховного та розвиваючого потенціалу.

Педагогічні можливості навчального тексту обумовлені його поліфункціональною природою: текст містить навчальну інформацію; є носієм загальних і професійних знань, культури (досвід, традиції, цінності), елементом свідомості; текст містить способи й методи оволодіння навчальною інформацією й культурними цінностями. За допомогою спеціальної організації навчального тексту можна успішно вирішувати педагогічні завдання, а саме - впливати на розум, почуття, емоції й свідомість студентів, формувати загальну й інформаційну культуру. Виникає необхідність знайти методи й прийоми роботи з навчальним матеріалом,

щоб ефективно використовувати його педагогічний потенціал.

Текст як єдине ціле став об'єктом лінгвістичного дослідження тільки у другій половині ХХ століття. До розробки проблеми тексту значний внесок зробили такі вчені, як І.А. Фігуровський, Н.З. Поспелов, В.В. Суренський, які ще в 40-ві рр. стали вивчати надреченнєві єдності. В 60-ті рр. було зроблено крок до більш широкій постановки цього питання - як проблеми лінгвістичного осмислення самого феномена тексту. Використовувати зв'язний текст у процесі навчання граматиці запропонували такі вчені як О.А. Жаборюк, І.А. Жаборюк, В.П. Коляда. Ці вчені також вказали на вади у спеціально складених до певної граматичної теми текстів.

Перевага художнього тексту в аспекті його використання для вивчення граматики - полягає в тому, що:

1) важливою характеристикою тексту є його поліфункціональність, тобто призначення зберігати інформацію та культуру, впливати на свідомість студентів, здійснювати мотиваційний вплив та сприяти розвитку їх креативних якостей;

2) будучи прикладом живого природного мовлення та демонструючи наочно граматичні явища у реальних мовленнєвих ситуаціях, текст дає багато матеріалу для розвитку монологічного та діалогічного мовлення;

3) більшість граматичних явищ виступають у формі рефрену, що сприяє їх кращому запам'ятовуванню;

4) художній текст надає можливостей до виходу у комунікацію: його можна використовувати для описів, міркувань, суджень, оповідань, навіяних його змістом;

5) самотутній гумор та актуальна різноманітна тематика оповідання забезпечують зацікавленість студентів процесом навчання та стимулюють їх до дискусії, що надає їм можливість демонструвати інтелект, світогляд, реалізовувати творчі здібності особистості та збагачувати її загальну та інформаційну культуру.

Нами розроблено комплекс вправ за темою на The Sequence of Tenses на основі оповідання Дж.Дж. Фарджеона „Очікування поліції” („Waiting for the Police”).

Exercise 1

While reading the story pay attention to

- (1) ample amount of direct speech
- (2) the verbs of reporting used in the text
- (3) sequence of tenses

Exercise 2

Make a list of all the words in the story describing the way people spoke, e.g.: gasped, gulped etc. Then try to categorize them under certain headings according to what they express, e.g. shock, agreement, etc.

Exercise 3

1) Look carefully throughout the story and find the passages with the following sentences.

2) Analyse the use of the tense forms of the verbs in the sentences.

3) Translate the sentences into Ukrainian.

1. It didn't matter to her in the least where he had gone.
2. "I thought I heard the front door close," answered Mrs. Mayton.
3. She had knitted for seventy years, and looked good for another seventy.
4. Bella was the boarding-house lovely, but no one

had taken advantage of the fact.

5. Perhaps it was Mr Penbury, he's always popping in and out.

6. "We decided perhaps he'd gone out to post a letter," murmured Bella.

7. There had been countless silences in Mrs. Mayton's drawing-room, but never a silence like this one.

8. "The police have already been sent for," said Penbury.

9. We shall all be questioned, and perhaps we can clear up a little ground before they arrive."

10. "We've all been out of the room," Miss Wicks announced for the company.

11. Then as my head was still bad, I thought a stroll would be a good idea, and I went out.

12. Passing the drawing-room door I listened, to hear what you all were talking about.

13. I suddenly remembered that I had forgotten to return Mr Wainwright's latchkey. He had lent it to me this afternoon, when I lost mine.

14. Your door was open, Mr Penbury, and I went in to ask if we couldn't do something about it.

15. I felt I couldn't stand it any more, and I was knocking at his door almost before I knew it.

Exercise 4

Look carefully throughout the text and write out the sentences containing

1) Continuous Tenses

2) Perfect and Perfect Continuous Tenses

Exercise 5

1) Find the following sentences in the text and translate them.

2) Transform the sentences from direct into indirect speech making all necessary changes.

1. "I wonder where Mr. Wainwright's gone" said Mrs Mayton.

2. "Perhaps he went out to post a letter," suggested Miss Wicks, without pausing in her knitting.

3. "Perhaps it was Mr Penbury," said Mrs. Mayton, at last. "He's always popping in and out."

4. "No, Wainwright hasn't gone out to post a letter", responded Penbury. "He's dead."

5. "You don't mean...?" Monty gulped. – "That is exactly what I mean," replied Penbury.

6. "But this is nothing to do with any of us, sir!" he exclaimed. – "The police will not necessarily accept our word for it," answered Penbury.

7. "How do you know he went to his bedroom?" interrupted Miss Wicks.

8. "Because, having a headache, I followed him upstairs to go to mine for some aspirin, and my room is immediately opposite his," Penbury explained.

9. "We've all been out of the room," Miss Wicks announced for the company. – "That is unfortunate," murmured Penbury.

10. "I should be the last person to refute such an emphatic statement," he said, "but let me suggest that you give the statement to the police with slightly less emphasis."

11. "That's right," nodded Mrs Mayton. "And the reason I went out was to fix the curtain."

12. "Yes, and I heard it when he went out ten minutes ago," smiled Miss Wicks. "But thank you much indeed, Mr. Penbury. I was as bored as the rest of them."

Exercise 6

Now that, you have read the story, answer the following questions. Pay attention to the use of tense forms.

1. Who was the first person to enquire about Mr Wainwright?

2. How long had Miss Wicks been knitting for?

3. What was Mr Calthrop doing when the conversation about Mr Wainwright began?

4. How long did Mr Penbury think the body had been dead?

5. At what time was Mr Wainwright seen leaving the dining-room?

6. Why did Penbury go up to his bedroom?

7. Why did Penbury go for a walk after taking the tablets?

8. When Penbury went up to his room again, what did he find on the floor?

9. Why did Mr Calthrop leave the room?

10. What did Monty Smith say he suddenly remembered?

11. What was wrong with the landing curtain?

12. Why did Miss Wicks leave the drawing-room?

Exercise 7

Complete the following sentences in your own words in accordance with the story content. Reread the text if necessary. Mind the sequence of tenses.

1. Monty Smith always tried very hard to

2. Miss Wicks thought that perhaps Mr Wainwright had gone out to

3. Mrs Mayton thought it was Mr Penbury who had gone out, because

4. When Mr Penbury walked into the drawing-room, the conversation

5. All the time that Mr Penbury was talking, Miss Wicks

6. The news about Mr Wainwright made Monty Smith

7. Miss Wicks suggested that

8. Mr Penbury said that the police

Exercise 8

1) Find in the story the following short dialogues.

2) React in your own words according to the content of the story, paying attention to the tense forms of the verbs and sequence of tenses.

3) What would you say if you took part in these short dialogues?

1. Mr Calthrop: Now, then, don't take too long thinking of an answer!

Mr Penbury:

2. Mr Penbury:

Mrs Mayton: Why did you sit here for three minutes without telling us?

3. Mr Calthrop: Who's to prove you were out all that time?

Mr Penbury:

4. Mr Penbury:

Mr Calthrop: What the devil are you implying?

5. Mr Calthrop:

Mr Penbury: I should be the last person to refute such an emphatic statement.

6. Monty Smith:

Mrs Mayton: That's right. And the reason I went out was to fix the curtain.

7. Mr Penbury: If you'll be so good. Just as a matter of form.

Miss Wicks:

Exercise 9

1) Find the following lines in the text.

2) Develop the sentences into situations: construct at least 3 sentences describing the course of events in the story.

3) Think of the situations where you can use the following sentences. Pay attention to the forms of the verbs you use and mind the sequence of tenses.

1. But this is nothing to do with any of us, sir!

2. There's somebody in this house who doesn't like me very much

3. I don't need any time at all to think of an answer
4. You'll remember, all of you, that we returned together.
5. I felt I couldn't stand it any more.

Exercise 10

1) Look carefully throughout the story and find the following dialogues.

2) Rewrite the dialogues in the indirect speech making all necessary changes.

1. the dialogue between Mr Penbury and Bella Randall
2. the dialogue between Mr Calthrop and Penbury
3. the dialogue between Mr Penbury and Monty Smith
4. the dialogue between Miss Wicks and Mr Penbury

Exercise 11

Now that you have read the story, speak about the following:

1. Mr Penbury's control of the situation in the drawing-room.
2. How the other characters react to what is happening – when they show interest, when they feel shocked, when they show fear, and so on.
3. The author's humour.

Exercise 12

Which of all the characters did you like best? Give your reasons. Discuss the characters of the story and do the following tasks:

1. Choose a character in the story and make a note of all the phrases which describe him or her.
2. Write a short paragraph describing the character you have chosen.
3. Retell the story from the point of view of him or her.

Exercise 13

Suppose that Mr Wainwright was standing by the door all the time the conversation was going.

Write a letter from Mr Wainwright to his friend telling about the funny adventure he had at the boarding-house. Use the verbs of reporting from the box:

add, admit, announce, answer, apologise, ask, complain, explain, exclaim, inquire, promise, realize, remark, remind, reply, say, suppose, think, whisper, wonder

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуализация грамматических единиц в связной речи. Методические указания для студентов младших курсов специальных факультетов/ специальности "Английский язык" // Сост. Е.А. Жаборюк, И.А. Жаборюк, В.П. Коляда. – Одесса: ОГУ, 1991. – 52 с.

2. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно ориентированного образования // Педагогика. – 1997. – №4.

3. Войтик Н.В. Учебный текст как содержательная основа обучения иностранному языку в условиях формирования общей и информационной культуры // Региональная культура: Сб. материалов

Exercise 14

Discuss the kind of relationship which existed between the guests at the boarding house. Comment on their loyalty to one another and their mistrust of one another.

Exercise 15

Were you surprised by the ending? Did you think the ending should have been different? Give your reasons.

Exercise 16

Write a short letter giving a brief account of a recent stay at a boarding-house or at a hotel. Pay attention to the forms of verbs you use. Mind the sequence of tenses.

Exercise 17

Divide up into pairs or into groups of three. Pretend you are sitting in the drawing-room of a hotel on a rainy summer's evening talking to each other about general topics such as weather, holidays, the family, and so on. See how long you can keep up the conversation.

Exercise 18

Be ready to retell the story as if you were one of the guests at the boarding house. Use the appropriate tense forms and mind the sequence of tenses.

В пілотажному експерименті приймали участь студенти III курсу факультету іноземних мов ПДПУ ім. К.Д.Ушинського. Упродовж 6 занять студенти працювали над граматичною темою за допомогою запропонованих нами вправ. Різні типи вправ: аналітичного, тренувального і творчого характеру, а також вправи, спрямовані на розвиток спонтанного усного мовлення, різні форми роботи: індивідуальні, у парах та групах, - сприяли підвищенню інтересу до навчального процесу, дозволили кожному студенту висловити власні думки, проявити свої креативні якості. Було здійснено не тільки тренування та закріплення граматичного матеріалу, а також введення його у процес комунікації. По закінченні вивчення теми було проведено контрольну роботу. Якість успішності складала 86%, що дозволяє зробити висновок про доцільність використання вправ на основі художніх текстів для навчання граматики іноземних мов.

Подальші перспективи дослідження полягають в пошуку нових шляхів використання художніх текстів у процесі навчання граматики іноземних мов.

региональной науч.-практической конференции (Тюмень, 17-18 апреля 2003г.). – Тюмень: Изд-во ТюмГУ, 2003. – С. 88-92.

4. Кульневич С.В., Лакоценина Т.П. Воспитательная работа в средней школе: от коллективизма к взаимодействию. – Ростов-н/Д: Творческий центр "Учитель", 2000.

5. Jeremy Harmer. The practice of English grammar teaching: Longman, 2003. – 371 p.

6. Scott Thornbury. How to teach grammar: Longman, 2004. – 182 p.

Подано до редакції 23.04.07

РЕЗЮМЕ

В статье обосновывается использование грамматических упражнений, разработанных на основе художественного текста, как средства повышения речевой компетенции студентов в свете личностно ориентированной парадигмы, приводятся

составленные авторами упражнения к тексту „Ожидание полиции” по теме „Согласование времен”. Результаты данной работы могут использоваться на занятиях по практической грамматике английского языка на специальных факультетах.

SUMMARY

The article gives reasoning for using grammar exercises on the basis of belles-lettres texts as a means to improve students' speech competence in the trade of personality oriented paradigm. The exercises on the Sequence of Tenses based on the story "Waiting for the

Police" by J. Jefferson Farjeon are given as an example. The results of this research can be used at Practical English Grammar classes at the faculty of Foreign Languages.